

نویژی سه فهر

نویژی سه فهر چند حوکمیکی هیهه وا له خواره وه روونیان ته کهینه وه:

(۱) کورت کردنه وهی نویژه چوار رکاتی به کان:

خوای گهوره فهرموویه تی: ﴿وَإِذَا ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ إِنْ خِفْتُمْ أَنْ يَفْتِنَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ (النساء/۱۰۱). واته: کاتی سه فهرتان کرد تاوانبار نابن ته گهر نویژه چوار رکاتی به کان کورت بکه نه وه و بیکن به دوو رکات ته گهر ترسان که بی باوره کان نازارتان بدن.

وه به ستنه وهی کورت کردنه وه به مه ترسی وه کاری پی ناکریت. له یه علای کوری ئومه ییه وه هاتوره ده فهرموویت: به عومهری کوری (خطاب) م ووت: تم نویژ کورت کردنه وه چی به تم خه لکه ته یکن ؟ خوای گهوره ته فهرموویت: ﴿إِنْ خِفْتُمْ أَنْ يَفْتِنَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ واته: ته گهر ترسی نه وه تان هه بوو بی باوره کان نازارتان بدن، خو تهو رژه ریشتر ترسان هه بیت؟ عومهر فهرمووی: منیش وهک تو تهو کارم لا سهیر بوو، بویه لهوباره یه وه پرسیم له پیغه مبه ر صَلَاتِهِ فهرمووی: (صَدَقَ اللَّهُ بِهَا عَلَيْكُمْ فَاقْبَلُوا صَدَقَتَهُ) (رواه الجماعة) ^(۱). واته: تهوه صه ده قه یه که خوا بوی داناون، ئیوه ش صه ده قه کهی وه رگرن.

ئیبنو جه ریر ته گهری ته وه له ته بومونیسی جو ره شی یه وه ده فهرموویت: به ئیبنو عومهریان ووت: خوای گهوره ته فهرموویت: ﴿وَإِذَا ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ...﴾ نایه ته که، خو ئیستا ئیمه ئاسوده بین و بی ترسین تیا نویژ کورت بکه یه وه؟ فهرمووی: ﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ﴾ پیغه مبه ر صَلَاتِهِ چاکترین پیشه وایه بو ئیوه چاوی لی بکن.

له عایشه وه هاتوره ده فهرموویت: له مه که بوو نویژ فهرز کرا، له پیشه وه دوو رکات دوو رکات بوو، جا کاتی پیغه مبه ر صَلَاتِهِ هات بو مه دینه بو ههردوو رکاتی دوو رکاتی تری زیاد کرد، جگه له نویژی ئیواره که وه تری رژه، وه نویژی به یانی له بهر قورئان خویندنی زور تییدا، وه پیغه مبه ر صَلَاتِهِ کاتی ته چوو بو سه فهر وهک یه کهم جار نویژی ته کرد (واته دوو رکات دوو رکات ته یکرد). (ته همدو به یه قی و ئیبنو حیببان و ئیبنو خوزه یه گپراویانه ته وه وه پیاهه کانی جی باورن ^(۲)).

ئیبنو قه ییم ده فهرموویت: پیغه مبه ر صَلَاتِهِ کاتی ته چوو بو سه فهر نویژه چوار رکاتی به کانی کورت ته کرده وه و ته یکردن به دوو رکات ههتا ته گه راپه وه بو مه دینه، وه سابت نه بووه له سه فهدا تهو نویژه چوار رکاتی یانه ی به ته وای کردیبت، وه کهس له زانایان جیا وازی نه بووه له سه ر ته وه، هه رچه نده له حوکمی کورت کردنه وه دا جیا وازیان هیهه، عومهر و عدلی و ئیبنو مه سعود و ئیبنو عومهر و جابیر و ئیبنو عه بباس فهرموویانه: کورت کردنه وه واجبه، وه تمه مه زه بی حه نه فی به کانه.

(۱) تمو کومه له بوخاری تیدا نی یه واته بوخاری نه بگپراوه ته وه، ئیتر چوئ ته لیت: کومهل گپراویانه ته وه، خاوه نی (المنتقی) به راشکاوی ته لیت: (رواه الجماعة إلا البخاری) وه له وانه یه تمو جیا کردنه وهی بوخاری له نویسنه وه کهدا کهوتی.

(۲) له (تمام المنه) دا لی کولینه وهی له سه ره، به لام شیخ ره همتی خوای لی بیت سه ره نجام ده فهرموویت: له (الصحيحه) دا به ژماره (۲۸۱۴) ته خریم کردوه.

مالیکیه کان ووتویانه: کورت کردنهوه سوننه تییکی موئه ککه دهیه له جهماعهت موئه ککه دتره، جا ته گهر تهو موسافیره موسافیریکی تری دهست نه کهوت بیگاته بهرنوێژ بهتهنها نوێژه که تهکات به کورت کراوه بی، وه کهراههتی ههیه له دواى موقیمهوه نوێژ بکات^(۳)، وه لای حهنبه لی یه کان کورت کردنهوه دروسته، وه چاکتریشه له تهواو کردن، وه ههروهها لای شافیعی یه کان بهمه رجیک تهو کهسه تهوماویه بهریت که نوێژی تیدا کورت ته کریتتهوه.

(۲) ماوهی کورت کردنهوه:

تهوی له نایه ته کهوه به دهست دیت تهویه که ههسه فهریک پیی بووتری سهفه کورت یا درێژ نوێژی تیدا کورت ته کریتتهوه و کۆ ته کریتتهوه و رۆژو شانگدن تیبیدا رهوايه، وه شتیکی وا نههاتوه له سوننه تهوه تهو گشتی یه تی یه نایه ته که بههستیتتهوه، وه ئیبینو مونذیر وکسانی تریش لهم مهسه له یه دا زیاتر له بیست قهولیان نهقل کردوه، ئیمهش لیره دا راست ترینیان باس ته کهین:

ئهحمده و موسلیم وه ته بوداود و بهیههقی له یه حیای کوری زهیده وه ته گیرنهوه دهفه رموویت: ده باره ی کورت کردنهوه ی نوێژ له ته نهسی کوری مالیکم پرسى، له وه لامدا فه رمووی: پیغه مبه ره صَلَاةٌ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سی میل یا سی فه رسه خ دوور بکه وتایه وه نوێژی کورت ته کرده وه دوو رکاتی ته کرد.

(۳) منیش ته ئیم تهم کهراهه تی که مالیکی یه کان ووتویانه: روتته له بهلگه، و پیچه وانهی تهم سوننه ته یه که زانای تهم نوممه ته عبدالله ی کوری عهباس گیراویه تی یه وه رهزای خوی لی بیت، موسای کوری سه له مه ته لیت:

له گهل تیبینو عه بباسدا له مه کهکه بووین، منیش و تم: ته گهر له گهل تیبو دا بین چوار رکات نوێژ ته کهین، بهلام ته گهر بگه رتیبینه وه ناو چادره کاتمان تهوه دوو رکات نوێژ ته کهین؟

تهویش فه رمووی: تهوه سوننه تی تهبولقاسمه. ئهحمده به سه ندیکی سه حیح ته خرچی کردوه، وه موسلیم و تهبو عوانه و جگه له وانیش به کورتی ریوايه تیان کردوه، وه له (الإرواء) یش دا ته خرچ کراوه به ژماره (۵۷۱).

پاشان دانهر ووتی بههیزی روون نه کردۆته وه له ناو تهو قهولانه دا، ههروهک تهمه پیشه ی بووه له زۆر له کیشه کاندان.

جا تهوی من به ته نکید ته ئیم تهویه: که نوێژ کورت کردنهوه واجبه و قسه ی تهوانهش ته رجیح تهدهم که واته لاین، له بهر چهنده بهلگه یه کی زۆر که هیح به ره بهرچ ده ره وه ی بو نی یه، و شهوکانی له (السیل الجرار ۱/ ۳۰۶-۳۰۷) دا باسی کردوه، له وانه حه دیسه که ی عاتیشه یه که بهم نزیکانه باس کرد (فُرُصَاتِ الصَّلَاةِ رَكَعَتَيْنِ رَكَعَتَيْنِ...) حه دیسه که.

جا هه ره که سیک له سه فه ردا نوێژ له دوو رکات زیاتر بکات، تهوه وهک تهوه وایه که له نوێژی چوار رکاتی زیاد ی کرد بیت له کاتی نیشته جی بووندا، وه ناییت ئاده میزاد خۆی به وه وه هه لواسیت که ریوايه ت که کراوه عاتیشه بوخۆی له سه فه ردا نوێژی به چوار رکاتی کردوه، چونکه تهوه ناییتته بهلگه.

به لکو بهلگه له ریوايه ته که یه هه یه له پیغه مبه ره وه صَلَاةٌ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تهک له رای خۆیدا.

حافظ له التلخیص دا (۴۴/۲) دا ته لیت: عوره باسی تهوی کردوه که عاتیشه ته تویلی کردوه ههروهک عوسمان ته تویلی کردوه، ههروهک له سه حیح دا سابت بووه، جا ته گهر عاتیشه له پیغه مبه ره وه ریوايه تییکی ببوايه، عوره نه یده ووت که ته تویلی کردوه، وه نه یده ووت له سه حیح دا پیچه وانهی تهوه سابت بووه.

منیش ته ئیم: (حافظ) ئامازه بو لاوازی حه دیسه که ی عاتیشه تهکات به زاراوی: (قَصَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي السَّفَرِ وَأَتَمَّ) واته پیغه مبه ره صَلَاةٌ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ له سه فه ردا نوێژی کورت کردۆته وه و به چواریش خوریندویه تی.

جا تهم حه دیسه له گهل ته وه شدا که سه نه ده که ی زه عیفه، پیچه وانهی تهو حه دیسه سه حیحانه یه که راست له باره ی کورت کردنهوه ی نوێژی پیغه مبه ره وه صَلَاةٌ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هاتوه له سه فه ردا، که هه ندیکیانم باس کردوه روم کردۆته وه له (الإرواء) دا (۳/ ۳-۹). هه ره کس ته یه ویت با بگه رتتهوه بو تهوی، (تمام المنه).

(حافظ) ئیبنوحهجر له فتحداه فهرموویت: ئەمه سه حیحتین و سه ریختین هه دیسه هاتوو ده باره ی روون کردنهوه ی ماوه ی کورت کردنهوه ی نویژ، وه ئەو پراپی بهی نیوان میل و فهرسه خه که، قسه ی ئەبو سه عیدی خودری لای ئەبات کاتێ ده فهرموویت: پیغه مبه ر صَلَاتِ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ ئەگەر یه که فهرسه خ سه فهری بکردایه نویژی کورت نه کرده وه. سه عیدی کوری مه نصور گێراویه تی به وه (حافظ) له (التلخیص) دا باسی کردوو وه دانی به صحیحه تی هه دیسه که دا ناوه به وه ی بێ دهنگه ی کردوو له ^(۴).

وه که زانراویشه فهرسه خێک سی میله، جا به وپێ به هه دیسه که ی ئەبو سه عید ئەو گومانه لائەبات که له هه دیسه که ی ئەنه سدا هاتوو، وه روونی ئەکاتوه که که مترین ماوه پیغه مبه ر صَلَاتِ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ له سه فهدا نویژی تیدا کورت کردیته وه سی میله، وه فهرسه خێک (۵۵۴۱) مه تره، وه میلێک (۱۷۴۸) مه تره، وه که مترین ماوه که هاتیبیت بۆ کورت کردنهوه ی نویژ تیدا یه که میله، ئیبنو ئەبی شه یبه گێراویه تی به وه به ئیسنادیکه ی صحیح له ئیبنو عومره وه، وه ئیبنو حه زم له سه ر ئەوه رۆشیتوو، وه به لگه ئەه ییته وه ده باره ی کورت کردنهوه ی نویژ له ماوه ی میلێک که متر ده فهرموویت: پیغه مبه ر صَلَاتِ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ چوو به قیبع بۆ ناشتنی مردوو، وه چۆته ده ر بۆ پیویستی به جێ هینان و نویژی کورت نه کردۆته وه.

ئهما ئەوه ی زانیان بۆی چون که ئەلین: مه رجه سه فهدا که درێژ بیته، به لای که مه وه دوو قوناغ بیته لای هه ندیکه یان، وه سی قوناغ بیته لای هه ندیکه یان بۆ کورت کردنهوه ی نویژ، ئەوه ئیمام ئەبو قاسمی خه رقی له جیاته ی ئیمه له (المغنی) دا ره ددی داونه وه وه فهرموویته: دانه ر ده فهرموویت: ئەوه ی زانیان بۆی چون هه یچ به لگه نایینم له سه ری، چونکه قسه ی سه حابه له واره وه جیاواز و پیچه وانه ی یه کن، وه به وه ی ئەو جیاوازی به وه نابنه به لگه، وه له ئیبنو عومره و ئیبنو عه ببا سه وه پیچه وانه ی ئەوه ریوا به ت کراوه که هاوه لائمان کردیانه ته به لگه، پاشان ئەگەر ئەو جیاوازی به ش نه بوایه قسه که یان هه ر به لگه نه ئەبو، چونکه فهرمووده و کرده وه ی پیغه مبه ر صَلَاتِ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ هه یه له واره ی به وه، وه ئەگەر قسه کانیا ن سابت نه بو ناتوانین بچین بۆ ئەو ماوه دانانه ی باسیان کردوو، له به ر دوو روو.

یه که میان: ئەوه پیچه وانه ی سونه ته ی پیغه مبه ر صَلَاتِ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ که ریوا به تمان کردوو، وه ههروه ها پیچه وانه ی (ظاهری) قورئانیشه، چونکه به پیی (ظاهری) نایه ته که کورت کردنهوه ی نویژ ره وایه بۆ که سیک به سه فهدا بروات ته فهرموویت: ﴿وَإِذَا ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ

فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ﴾ (النساء/۱۰۱). واته: وه ئەگەر چون بۆ سه فهدا تاوان نه یه

^(۴) منیش ده لیم: دانه ر به وه هه لئه له تاوه که حافظ بێ دهنگه ی کردوو له ی، و سه نه انیش له پیش ئەوه وه هه ر بێ دهنگه ی لێ کردوو له (سبل السلام) وه ههروه ها شه وکانی له (السیل الجرار ۳۰۷/۱) دا به لأم له (نیل الأوطار) دا گومانی هه بووه له صحیح بوونی دا، جا له پاش ئەوه له (۱۷۶/۳) دا وتویته ی:

(حافظ) له (التلخیص) دا هیناویه تی و قسه ی له سه ر نه کردوو، جا ئەگەر صحیح بیته ئەوه ئەندازه ی فهرسه خه که گومانی تیدا نا بیته، وه له فهرسه خه که متر ناییت نویژی تیدا کورت بکریته وه ئەگەر به سه فهدا ناویریت، له شه رعدا یان له لوغه تدا. منیش ئەلیم: له کو ی سه حیحه، که ئەبو هارونی عه بدی تیدا، حافظ له (التقريب) دا له باره ی به وه ئەلیم: ته رک کراوه، وه هه ندیک له زانیان به درۆزیان دا ناوه.

و من ئەو هه دیسه م له (الإرواء) دا ته خریج کردوو (۱۵/۳) له ریوا به تی کۆمه لێک موصه نیفه وه له (حافظ) وه، جا هه رکه س پیی خۆشه با بگه ریته وه بۆی.

له مه وه ته ئکید ئەیته وه که دروست نه یه (فریوخواردن به بێ دهنگ بوونی حافظ، وه ئەم بێ دهنگ بوونه ی له سه ری مانای ئەوه نه یه که سابه ته لای.

با ئەو بێ دهنگ بوونه له (الفتح) یشدا بیته، هه رچه نه ده (فتح الباری) پاکترین دانراوه کانی به تی له هه دیسه ی زه عیف؛ وه له وانه شه هه ر له به ر ئەوه ئەو هه دیسه ی نه هینا بیته له فتحداه، ئیتر خواش زاناته ره، (تمام المنه).

لهسرتان له نویژه کانتان کورت بکنهوه. وه مهرجی ترسیش لاچوو بهو خه بهره ی باس کرا که له یه علای کوری ئومه ییه وه هاتوو، کهواته ظاهر ی ئایه ته که ئه مینیتته وه که هه موو جوژه سه فهریک ته گریته وه.

وه ئه وه ی پیغه مبه ر صلواته فهرموویه تی: (یمسح المسافر ثلاثة أيام) واته: موسافیر سی رۆژ بۆی هه یه مهسح بکات، ده رباره ی ماوه ی مهسح کردن هاتوو، وه لیره دا نا کریتته به لگه.

وه له گه له ئه وه شدا ئه توانی ماوه ی ری رۆیشتنی کورت به سی رۆژ به ریت، وه پیغه مبه ر صلواته ناوی ناوه سه فهر و ئه فهرموویت: **(لَا يَجِلُّ لِامْرَأَةٍ تُوْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ تُسَافِرَ مَسِيرَةَ يَوْمٍ إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ)** واته: رهوا نی به بۆ ئافره تیک که باوه ری به خوا و رۆژی دوا یی بیته، ماوه ی رۆژیک به رید ا پروات له گه له مه حره م نه بیته.

دووهم: ته قدير کردن و ماوه دانان بابه که ی (التوقيف) واته: وه ستانه له سه ره ی کهواته دروست نی به کهس به رای په تی بۆی به بیت، به تاییه تی لیره دا که ئه وه ته قدير کردنی ماوه ی سه فهره هیهج ته صلیکی نی به که گه رانه وه بکری بۆلای، وه هیهج هاویننه به که نی به قیاس بکری له سه ره ی، وه به لگه له گه له ئه وانیه که کورت کردنه وه ی نویژیان بۆ هه موو موسافیریک به ره وا داناه، مه گه ر ئیجماع پیک بیته له سه ر پیچه وانیه ئه وکاره، جا سه فهره که به فرۆکه بیته یا به شه منده فهر وه که یه که، هه روه ها سه فهره که بۆ خوا په رستی بیته یاشتی تر وه که یه که.

وه هه رکهس کاره که ی له سه ره ی پیویست بکات هه میشه له سه فهر دا بیته وه که: که شتی به وان و خاوه ن سه یاره ی کری ئه وه ری ی پی دراه نویژ کورت بکاته وه و به رۆژوویش نه بیته، چونکه ئه وان ه موسافیر له راستیدا.

(۳) ئه و شوینه ی کورت کردنه وه ی لینه ده ست پی ده کات:

جومه وری زانیان بۆ ئه وه چون که کورت کردنه وه ی نویژ به جیابونه وه له شوینی دانیشتنه وه ده ست پی ده کات، وه به ده رچوون له شاره وه، وه ئه مه مه رجه، وه ده ست به ردار نا بی له کورت کردنه وه تا وه کو ته گه رپیتته وه و ته گاته ئه وه لی ماله کانی شاره که ی، ئیبنو موندیر ده فهرموویت: ئه وه نده ی من بزائم پیغه مبه ر صلواته له هیهج کام له سه فهره کانیدا نویژی کورت نه کردۆته وه تا وه کو له مه دینه ده رنه چو بیته.

ئهنهس ده فهرموویت: نیوه رۆ له گه له پیغه مبه ردا صلواته له ناو مه دینه دا چوار رکاتمان کردوه کاتی گه یشتینه (ذی الحلیفه) دوو رکاتمان کردوه. (رواه الجماعة).

وه هه ندی له (سلف) رایان وایه هه رکهس نیازی سه فهر کردنی هه بوو بۆی هه یه نویژ کورت بکاته وه با هیشتا له خانوه که ی خویشیدا بیته.

(۴) چ کاتیک موسافیر نویژه کانی به ته واری ته کات:

موسافیر نویژ به کورتی ته کات هه تا له سه فهر دا بیته، جا ته گه ر چوه ناو شاریک و مایه وه بۆ جی به جی کردنی پیویستی خۆی، نویژه کانی هه ر به کورت کراوه یی ته کات، چونکه هه ر به موسافیر دانه ریت ته گه ر له وشاره دا چهند سالیکیش بمینیتته وه، وه ته گه ر به نیاز بیته ماوه یه کی دیاری کراو له وشاره دا بمینیتته وه، ئه وه ی ئیبنو قه ییم هه لی بژاردوه ئه وه یه، که ئه و مانه وه یه ته وکه سه له حوکمی موسافیر ده رناکات، زۆر بمینیتته وه یا که م، به مه رجیک نیازی مانه وه ی هه میشه یی نه بیته له وشوینه دا که ماوه ته وه.

زانیان له م باره یه وه رای زۆریان هه یه که ئیبنو قه ییم به کورتی هیناوی، وه رای خۆی سه رخستوه و ده فهرموویت: پیغه مبه ر صلواته بیست رۆژ له ته بوک مایه وه نویژه کانی هه ر به کورتی ته کرد، وه وه یفه رموو به ئومه تی ئیسلامی: ته گه ر پیاریک له وه زیاتر بمینیتته وه نابیته نویژ کورت بکاته وه، به ئام واریک کهوت ئه و ماوه یه مایه وه له وشوینه دا. وه ئه و مانه وه یه له حاله تی سه فهر دا له حوکمی سه فهر

دهرناچیت، زۆر بيمينتتهوه یا کم، بهمهرجیک بهتهواوی جیگیر نه بییت، وه به نیازی مانهوهش نه بییت لهو شویندها، وه (سلف) و (خلف) لهو بارهیهوه جیاوازی به کی زۆریان ههیه.

چونکه له سهحیحی بوخاریدا له ئیبنوعه عباسه وه هاتوه ده فهرموویت: پیغه مبهه صلوات له ههندی سه فهدا نۆزده رۆژ ماوه تهوه، لهو ماوه یه دا نوژی کورت ته کرده وه دوو رکاتی ته کرد، وه ئیمهش ته گهر ههتا نۆزده رۆژ بيمينتتهوه دوو رکات نوژی ته کهین، ته گهر لهوه زیاتر بيمينتتهوه تهوکاته نوژه کان به تهواوی ته کهین.

وه (ظاهر) ی قسهی ته حمده تهوه ده رته خات که ئیبنوعه عباس مه بهستی مانهوه که ی مه که که یه تی کاتی فتهح کردنی، چونکه ده فهرموویت: پیغه مبهه صلوات ههژده رۆژ له مه که که مایه وه کاتی فتهح کردنی، چونکه ته یویست به رهو حونهین بجیت، به لام بۆی نه کرا له پاشاندا ههر لهو مایه وه، جا تهوه تهو مانهوه یه تی که ئیبنوعه عباس گێراویه تی به وه.

وه کهسانی تر ته ئین: ئیبنوعه عباس مه بهستی مانهوه که ی ته بوکی بووه، وه ک جابیری کوری عبدالله ده فهرموویت: پیغه مبهه صلوات بیست رۆژ له ته بوک مایه وه به کورت کراوه یی نوژی ته کرد. (ئیمام ته حمده له موسنده که یدا گێراویه تی به وه).

میسوهری کوری مه خره مه ده فهرموویت: له گه له سه عدا له گونده کانی شام چل رۆژ ماینه وه، سه عد ههر نوژی کورت ته کرده وه، به لام ئیمه به تهواوی ته مان کرد.

نافیع ده فهرموویت: ئیبنوعه مبهه ش مانگ له ته زه ربایجان مایه وه، دوو رکات نوژی ته کرد، چونکه به فر پئی گرتیو نه ی توانی بجیتته ناوی.

حفصی کوری (عبیدالله) ده فهرموویت: ته نه سی کوری مالیک دوو سال له شام مایه وه ههر نوژی موسافیری ته کرد.

ته نهس ده فهرموویت: هاوه له کانی پیغه مبهه صلوات له رام هورمز جهوت مانگ مانه وه نوژیان کورت ته کرده وه.

حه سن ده فهرموویت: له گه له عبدالرحمن ی کوری سه موره له کابول دوو سال ماینه وه نوژی کورت ته کرده وه، به لام کۆی نه ته کرده وه.

ئیه راهیم ده فهرموویت: له (رهی) سالتیک و زیاتر له وه له سه جستان دوو سال ته مانه وه.

تهوه پئی و رهووشتی پیغه مبهه صلوات له گه له هاوه له کانی وه ته بیینی، وه ته وهش راسته.

به لام مه زه بهی خه لک، تهوه ئیمام ته حمده ده فهرموویت: ته گهر نیازی هه بوو چوار رۆژ بيمينتتهوه تهوه نوژی به تهواوی بکات، وه ته گهر

نیازی که متری هه بوو کورتی بکاته وه، وه تهو (أثر) انه له سه ره تهوه دا ته نیت که سه حابه کان هه رگیز مه بهستیان مانه وه نه بووه، به لکو ته بیان ووت: ته مرۆ یا سه بهی ده رته چین.

وه ک دیاره ته م قسه یه چارپیاخشانده وهی تهویت، چونکه پیغه مبهه صلوات مه که که ی فتهح کرد و به و حاله وه تیدا مایه وه، بنه ماکانی

ئیسلامی تیدا دا ته مه زانده بنه ماکانی بچ باوه ری تیدا ته رمان، وه کاروباری ده ور به ریشی تاماده ته کرد، وه گومانی تیدا نی به تهوکارانه پیویستی به مانه وهی چه ندين رۆژ هه یه، وه به رۆژی یا دوو رۆژ ناکریت.

ههروه ها مانه وه که ی له ته بوک که چاره روانی هاتنی دشمن بوو، گومانی تیدا نی به دشمن چه ن قوناغیک دور بوو لیوهی که

پیویستی به چه ندين رۆژ هه بوو بۆ گه یشتن، وه پیغه مبهه صلوات ته یزانی که به چوار رۆژ ناگهن.

ههروه ها مانه وهی ئیبنوعه مبهه ش مانگ له تازه ربیجان که له بهر به فر ههر نوژی کورت ته کرده وه، ئاشکراشه که به فری تاوها به

چوار رۆژ ناتویته وه و نابیت به تاو، به شیه یه که تهو رینگایه بکریتته وه، وه ههروه ها مانه وهی ته نهس له شام بۆ ماوه ی دوو سال که نوژی

تیدا کورت ته کرده وه، ههروه ها مانه وهی سه حابه کان له (رام هورمز) جهوت مانگ که نوژیان کورت ته کرده وه، ئاشکراشه که تهو

گه مارۆ دان و جیهاده به چوار رۆژ کۆتایی نیات.

هاوه له کانی تهجمه ووتویانه: ته گهر تهوکهسه بۆ جيهاد مایهوه له گهڵ دوژمندا، یا حاکم بهندی کردبوو، یا نهخۆش بوو، تهوه نوێژ کورت بکاتهوه، جا چ لیبی روون بیت زۆر تهمیینهتهوه یا کهم، تهوهش راسته، بهلام مهرجینکیان تیدا داناوه له قورئان و سوننهت و ئیجماع و کاری سهحابهدا بهلگهه لهسههه نییه. جا ووتویانه: مهرجه کهه تهوهیه ئیحتیمالی ههبی لهو ماوهیهدا که حوکمی سهفههه لهسههه لانهچیت پیویستی به کهه جی بهجی بکات که تهو ماوهیهه له چوار رۆژ کهمهتره.

جا ئیبنو قهیم دهفهرموویت: ئیوه تهم مهرجهتان له کوێ هیناوه له حالیکدا پیغه مبهه صلواته خۆی له چوار رۆژ زیاتر ماوه تهوهه و نوێژی کورت کردۆتهوه له مهکهکه و تهبوک و ههچی به هاوه له کانی نهفهرموهه بۆی روون نه کردوونهوه که نیازی نهبوو له چوار رۆژ زیاتر بیهیتهوه، وه تهشیزانی که هاوه له کانی چاوی لی ته کهن له نوێژه کانییدا، وه وهک تهو له ماوهی مانهوهیدا نوێژ کورت ته که نهوه، کهچی به یهک ووشهه پهی نهفهرموون: له چوار رۆژ زیاتر نوێژ کورت مه که نهوه وه روون کرد نهوهی تهوهش گرنگترین شته له شته گرینگه کانییدا، وه ههروهها له دواي تهو سهحابهکان بهوشیوهیه چاویان لیبی کردووه، وه ههچ شتی لهوشتانهیان نهووتوه بهو کهسانهی که نوێژیان له گه لدا کردون.

مالیک و شافعی ووتویانه: ته گهر نیازی چوار رۆژ زیاتر مانهوهی ههبوو نوێژ به تهواوی تهکات، وه ته گهر نیازی کهمتری ههبوو نوێژ کورت بکاتهوه.

وه تهبو حهنیفه رهجمهتی خوی لهسههه بیت دهفهرموویت: ته گهر نیازی پانزه رۆژ مانهوهی ههبوو نوێژ به تهواوی بکات، وه ته گهر نیازی مانهوهی لهوه کهمتری بوو نوێژ کورت بکاتهوه، تهوهش بۆچوونی (لیث)ی کوپی سهعهده. وه ههر تهو بۆچونهش لهسههه سهحابهوه ربهویهت کراوه که تهوانیش عومهرو کوهره کهه و ئیبنوعه ببا سن.

سهعهیدی کوپی موسهیب دهفهرموویت: ته گهر چوار رۆژ مایتهوه به تهواوی نوێژ بکه، وه وهک قسه کهه تهبو حهنیفه یهشی لی ته گهر نهوه. عهلی کوپی تهبو (طالب) خوی لی رازی بی دهفهرموویت: ته گهر ده رۆژ مایهوه به تهواوی نوێژ تهکات، وه تهوهش له ئیبنوعه ببا سهوه به ربهویهت هاتوه، وه حهسن دهفهرموویت: ههتا نهیهویت لهو شوینه بیهیتهوه نوێژ کورت بکاتهوه، وه عایشه دهفهرموویت: تهوهنده نوێژ کورت بکاتهوه ههتا تویشهو باروینه دا نهیت.

چوار ئیمامهکان رهجمهتی خویان لی بیت لهسههه تهوه ریکن که ته گهر کهسیک بۆ پیویستی بهک مایهوه که چاوه ری بهجی هینانی ته کرد تهیوت تهمرۆ یا سهبهی ده رتهجم، بهلام بۆی ریک نه ته کهوت، تهوه تهوکهسه ههتا بهوشیوهیه بیت نوێژ کورت بکاتهوه، جگه له شافعی که له یهکی له قسه کانییدا دهفهرموویت: تهوکهسه ههتا حهفده ههژده رۆژ نوێژ کورت بکاتهوه، ئیتر دواي تهوه به تهواوی نوێژ بکات. وه (ابن المنذر) له (إشراف) کهه خویدا دهفهرموویت: گشت زانیان کۆن لهسههه تهوهی که موسافیر مادام نیازی نیشه جی بوونی نه بی بۆ ههیه نوێژ کورت بکاتهوه گهرچی چهند سالیش بیهیتهوه.

(5) نوێژی سوننهت لهسههه فهدا:

جومهههه زانیان بۆ تهوه چوون که کردنی نوێژی سوننهت کهراههتی نییه بۆ تهوکهسانهی نوێژ کورت ته که نهوه لهسههه فهدا، چ نوێژی سوننهتی راتبه بی یا نوێژی وهتر.

لای بوخاری و موسلیم هاتوه که پیغه مبهه صلواته رۆژی فتهی مهکهکه له مالی (أم هانی) خۆی شوڤدووه ههشت ركات نوێژی کردووه، وه له ئیبنوعومهروهه خوی لیبی رازی بیت هاتوه که پیغه مبهه صلواته لهسههه پشتی وولاغه کهه نوێژی ته کردو وولاغه کهه بۆ ههه کوئی رووی بکرا دایه بهسهه ئیشارهتی ته کرد.

حهسن دهفهرموویت: هاوه لانی پیغه مبهه صلواته لهسههه فهدا نوێژی سوننهتیان ته کرد لهپیش نوێژی فهدا له دوايهوه.

ئیبنو عومەرو غەیری ئەو رایان وایە کە نویژی سوننەت لەسەفەردا شەرعی نییە نە لە پیش فەرزو نە لەدوای، تەنھا شەونویژ نەبێ دروستە، وە کۆمەڵیکی بینی نویژی سوننەتیان ئەکرد دوای نویژی فەرز، پێی فەرموون: ئەگەر نویژی سوننەتم بکەرایە نویژە فەرزه کاتم بەتەواوی ئەکرد و کورتم نەئەکردنەوه، برازا، هاوڕیپی پیغەمبەرم ﷺ کردوو لە دوو رکات زیاتری نەئەکرد هەتا کۆچی دوایی کرد، وە هاوڕیپی ئەبوبەکرەم کردوو، لە دوو رکات زیاتری نەکردوو، وە باسی عومەرو (عثمان)یشی کرد، وە فەرمووی: ﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ

فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ﴾ (بوخاری گێراویەتی یەوه). واتە پیغەمبەر ﷺ باشترین پیشەواوە بو ئیوه کە چاوی لی بکەن.

ئیبنو قودامە حەدیسە کە ی حەسەن و ئیبنو عومەری کۆ کردۆتەوه، وە روونی کردۆتەوه کە حەدیسە کە ی حەسەن بەلگە یە لەسەر ئەوهی کە کردنی خراپ نییە، وە حەدیسە کە ی ئیبنو عومەر بەلگە یە لەسەر ئەوهی کە نەکردنی خراپ نییە.

(٦) سەفەرکردن لەرۆژی هەینیادا:

رۆژی هەینی سەفەرکردن تێیدا خراپ نییە، بەمەرجیک کاتی نویژ نەبیت عومەر جارێک گوی ی لە کابرایەک بوو ئەبووت: ئەگەر ئەمڕۆ رۆژی هەینی نەبووایە ئەچومە سەفەر، عومەر فەرمووی: پرۆ هەینی ری ئەکەس ناگرێ بو سەفەر کردن^(٥).

ئەبو عوبەیدە رۆژی هەینی چاوەروانی نویژی نەکردوو چوو بو سەفەر، وە زوهری چیشتنەنگاویکی هەینی ئەبووست بچیتتە سەفەر، ووتیان: بەم هەینی یە سەفەر ئەکەیت؟ فەرمووی: پیغەمبەر ﷺ رۆژی هەینی سەفەری کردوو.

سایتي به ههشت

www.ba8.org

2009 – 1430

هه‌میشه له‌گه‌لمان بن بو به‌رهه‌می نوی

(٥) ئەم ئەسەرەنە هەمویان ئیبنو ئەبوی شەیبە تەخریجی کردوون (٢/١٠٥-١٠٦) و عبد الرزاق (٣/٢٥٠-٢٥١) وە ئەسەرە کە ی عومەر دوو رێگای هەیدە یە کێکیان راستە، وە لە (السلسلة الضعيفة) دا تەخریج کراوه لە ژێر حەدیسە ژمارە (٢١٩)، و ئەسەرە کە ی ئەبو عوبەیدە (منقطع) ه، وە حەدیسە کە ی زوهری مورسەله، و ماناکە ی صەحیحە بەمەرجیک ئەو کەسە ی سەفەرە کە ئەکات گوی ی لە بانگی جومعه نەبیت، جا کاتیک گوی ی لی بوو ئەوه واجبه بچیت بو جومعه، ئیت خوی گەورەش بوخوی زانتره.